

Програма вступу до професії для ірландських вчителів початкової і середньої школи

О. А. Лисенко

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: elena02041996@ukr.net

Paper received 04.11.17; Revised 06.11.17; Accepted for publication 08.11.17.

Анотація. У статті визначено поняття «вступу до професії», висвітлено особливості розвитку програми педагогічної освіти другого ступеня до наших часів протягом трьох етапів. Проаналізовано складові традиційної моделі національної програми вступу до професії і програми педагогічної освіти «Міст», що були чинними у 2016-17 н. р. Розкрито сучасні вимоги повного реєстраційного статусу, що висуваються Радою вчителів до педагогічного складу початкових і середніх шкіл.

Ключові слова: національна програма вступу до професії, програма педагогічної освіти, повна реєстрація.

Вступ. Як і в більшості європейських країн у Республіці Ірландія запроваджена сучасна програма триступеневої педагогічної освіти. Першим ступенем є теоретична та практична підготовка, яку проходять майбутні вчителі в закладах вищої освіти. Другий ступінь охоплює початковий період професійної діяльності вчителя. Протягом цього часу молоді педагоги мають опанувати програму вступу до професії, що є ланкою, яка пов'язує початкову педагогічну освіту з безперервним професійним становленням.

Короткий огляд публікацій за темою. Вивченню системи професійної підготовки педагогічних кадрів зарубіжних країн присвячена значна кількість сучасних наукових досліджень: В.П. Лашихіна (Франція), А.В. Соколова (Англія і Шотландія), Н.П. Яцишин (Велика Британія), Ю.М. Короткова (Греція), В.М. Базуріна (Велика Британія), К.В. Рибачук (США), Т.М. Данилишена (США), Я.М. Бельмаз (Велика Британія та США), Н.М. Пиж (Канада).

Різні складники освіти Ірландії стали предметом наукових розвідок таких українських учених: Ю.А. Кучер (система вищої та середньої освіти), О.І. Ситник (освіта дорослих), Ю.Г. Запороженко (система забезпечення якості вищої освіти) та ін. Отже, аналіз наукової літератури та дисертаційних досліджень дає змогу нам констатувати, що програма педагогічної освіти вступу до професії, яку вчителі-початківці мають опанувати на початку своєї професійної діяльності, не була предметом системного вивчення й окремого аналізу.

Мета статті – дослідити етапи розробки сучасної ірландської програми педагогічної освіти другого ступеня, проаналізувати складники програм педагогічної освіти вступу до професії, що були чинними у 2016-17 н. р.

Матеріали і методи. У своєму науковому дослідженні ми послуговувались аналітичним методом, на основі якого здійснили вивчення зарубіжних джерел із застосуванням аналізу, систематизації й оцінювання фактів, явищ і процесів; порівняльно-дедуктивним методом ми скористалися для визначення особливостей програм педагогічної освіти; метод теоретичного узагальнення допоміг нам сформулювати загальні висновки.

Результати та їх обговорення. У сучасному суспільстві знань питання якості підготовки педагогічних кадрів набуло надзвичайної актуальності. Тому запровадження в дію високоєфективної педагогічної

програми вступу до професії є одним із низки заходів, які мають сприяти розв'язанню проблеми забезпечення системи освіти кваліфікованими педагогічними кадрами.

Отже, що таке «вступ до професії»? На думку сучасних вчених, це, по-перше, – окрема фаза професійного зростання, що є важливою для становлення вчителя як фахівця, який застосовує здобуті у ВНЗ компетентності на практиці і водночас вчиться ефективно навчати інших. По-друге, це процес соціалізації молодого вчителя, його адаптації до професійного середовища, умов праці тощо. По-третє, вступ до професії – це інтегрована програма педагогічної освіти, що має на меті допомогти педагогам-початківцям у їх професійному зростанні [5, с. 18-22; 1, с. 9-13].

Республіка Ірландія пройшла довгий шлях, перш ніж у країні була запроваджена обов'язкова загальнодержавна програма вступу до професії. Державні та міжнародні доповіді 90-их рр. XX ст.: «Освіта у світі, що змінюється: Зелена книга з освіти» (1992 р.), доповідь «Огляд національної політики в галузі освіти Республіки Ірландії» (1991 р.), доповідь Національного освітнього конгресу (1994 р.), «Біла книга: Планування майбутнього нашої освіти» (1995 р.) не тільки висловили підтримку концепції триступеневої педагогічної освіти, але і наголосили на терміновості практичних дій з запровадження зазначених ідей на практиці [4, с. 9].

Учені Stanulis R.N. та Floden R.E розробили періодизацію процесу еволюції програми педагогічної освіти другого ступеня до наших часів у вигляді трьох етапів. Перший етап тривав до 2002 р. і характеризувався неформальною підтримкою вчителів протягом їх першого року професійної діяльності [6]. Учені Killeavy M. та Murphy R., були більш суворими у своїх висновках, коли зазначили, що професійна допомога, що надавалась молодим учителям до 2002 р. була або непослідовною та неповною, або взагалі була відсутньою. У кінці цього етапу, починаючи з середини 90-х рр. XX ст. коледжі педагогічної освіти та університети долучилися до розробки пілотних проектів педагогічної освіти для вчителів-початківців. Цей факт також є підтвердженням нашого висновку, що заклади вищої освіти зробили значний внесок у розробку та запровадження програми вступу до професії [2; 3].

Другий етап програм професійної підтримки вчителів протягом перших років їх професійної діяльнос-

ті стартував у 2002 р. Це рік запровадження у дію національного пілотного проекту вступу до професії (national pilot project on teacher induction). Головною ціллю пілотного проекту була розробка ефективної моделі національної програми педагогічної освіти другого ступеня для вчителів-початківців та надання пропозицій щодо її подальшого вдосконалення. На першому етапі пілотний проект охопив лише 20% випускників програм початкової педагогічної освіти. Він був розроблений завдяки партнерській співпраці Департаменту освіти, професійних об'єднань учителів, ВНЗ і шкільних закладів освіти. У пілотному проекті взяла участь також мережа центрів педагогічної освіти. Асоціація центрів педагогічної освіти Ірландії (далі – АЦПОІ) була залучена до проекту з 2004 р. У червні 2010 р. Відділ педагогічної освіти офіційно запросив АЦПОІ до національної програми вступу до професії (далі – НПВДП) [4, с. 12-13].

У кінці другого етапу (2010 р.) було запроваджено НПВДП, яка охопила невелику кількість вчителів-початківців. Успішне опанування цієї програми не було обов'язковою вимогою для всіх молодих учителів. Спочатку управління програмою відбувалося згідно моделі, апробованої під час дії пілотного проекту. До серпня 2011 р. управління НПВДП для вчителів початкової школи проводилось Коледжем Св. Патрика, Драмкондра, а для вчителів середньої школи – факультетом педагогічної освіти і безперервного професійного розвитку Університетського коледжу Дубліна (the School of Education and Lifelong Learning, UCD). Так, у 2010 р. в країні діяли дві НПВДП – окремо для вчителів початкової і середньої шкіл. Згодом було прийняте рішення запровадити у 2011-12 н. р одну спільну крос-секторальну програму вступу до професії [4, с. 13, 18].

Другий етап програм педагогічної освіти другого ступеня тривав з 2002 по 2010 р. Його основними особливостями було: 1) запровадження національного пілотного проекту зі вступу до професії; 2) ініціювання менторства (mentoring) як ключового компоненту програми вступу до професії; 3) розробка та імплементація програм професійного розвитку для менторів, педагогів-початківців, директорів; 4) підведення підсумків проведення пілотного проекту [6].

Третій етап еволюції програми вступу до професії розпочався у 2011 р. і триває до тепер. Його можна охарактеризувати практичними діями по вдосконаленню діючої НПВДП, проведенням широких обговорень, досліджень з метою вироблення найбільш ефективної моделі педагогічної освіти другого ступеня. Важливою подією у розвитку педагогічної освіти Ірландії було запровадження у вересні 2012 р. загальнодержавної обов'язкової програми професійного навчання – комплексу семінарів / майстер-класів на базі центрів педагогічної освіти (induction programme workshops). У 2012 р. опанування зазначеної програми стало обов'язковою реєстраційною вимогою для вчителів початкової і середньої школи, які здобули початкову педагогічну освіту в 2012 р. і в наступні роки. Отже, третій етап розбудови програми першого року професійної діяльності молодого педагога характеризується: 1) визначенням Радою вчителів критеріїв повного реєстраційного статусу (ми зупинимось на

них пізніше); 2) розробкою і забезпеченням НПВДП 12 майстер-класів / семінарів для опанування молодими фахівцями на базі центрів педагогічної освіти (один майстер-клас триває 2 г.); 3) запровадженням більш гнучких підходів до проходження майстер-класів. Починаючи з 2013 р., педагоги-початківці можуть обирати 10 майстер-класів із запропонованих 12. З 2014 р. вони мають змогу відвідувати майстер-класи у вечірній час, у вихідний день (зазвичай це субота, вчителі-початківці долучаються до 2-х крос-секторальних майстер-класів – «Безпека життєдіяльності» і «Захист дітей та інклюзивна освіта»). Водночас молоді фахівці беруть участь у загальношкільних заходах професійного розвитку під керівництвом ментора, який пройшов підготовку у рамках НПВДП, і це зараховується їм як пройдений майстер-клас / семінар. Загалом такі заходи можуть нараховувати 6 г. [6; 1, с. 18-21].

Окрім опанування програми професійного навчання, НПВДП, що діяла в Ірландії з вересня 2012 р., передбачала виконання таких вимог: вчителі початкової школи мали пройти період практичного стажування (probation) у початковій школи протягом не менше 100 днів. Вчителі-початківці середньої школи мали долучитися до пост-кваліфікаційної практики тривалістю 300 г., при цьому на навчальну роботу зі спеціалізації відводилося щонайменше 200 г. [4].

На сучасному етапі розвитку в Ірландії пропонуються 2 моделі програми вступу до професії: традиційна і програма професійної освіти «Міст». Традиційна модель НПВДП складається з професійного стажування (вчителі початкової школи), пост-кваліфікаційної практики (вчителі середньої школи) і програми професійного навчання. Вимоги, що висуваються до вчителів початкової і середньої школи у рамках традиційної моделі НПВДП і програми професійної освіти «Міст», є пост-кваліфікаційними вимогами. Вчителі-початківці мають їх виконати протягом трирічного періоду після першої умовної реєстрації у Раді вчителів для здобуття повного реєстраційного статусу. Це дає право вчителю працювати у закладах шкільної освіти державного сектору і перейти до наступного ступеня педагогічної освіти – безперервного професійного розвитку.

Серед інших вимог повного реєстраційного статусу (вони стосуються переважно вчителів, які здобули освіту за межами Ірландії) є усунення невідповідностей у початковій педагогічній освіті та підтвердження належного рівня володіння ірландською мовою (вчителі початкової школи). Вчителі середніх шкіл також повинні задовольнити вимоги Ради щодо початкової педагогічної освіти і підтвердити належний рівень знань з історії і структури системи освіти Ірландії.

З метою вдосконалення діючої НПВДП у 2013-14 н. р. в Ірландії була запроваджена нова пілотна програма педагогічної освіти «Droichead», що в перекладі з ірландської мови означає «Міст». Спочатку вчителі початкової і середньої шкіл, які долучилися до програми «Міст» мали також опанувати програму професійного навчання в центрах педагогічної освіти [8; 10].

Відмінністю пілотної програми «Міст» від традиційної моделі НПВДП було забезпечення інтегрованої

допомоги вчителю-початківцю від команд професійної підтримки (кпп), до складу яких входили директор школи, ментор та інші досвідчені вчителі школи. Професійне зростання молодого вчителя забезпечувалося завдяки його участі у ряді шкільних заходів фахового розвитку. На початковому етапі кпп у співпраці з учителем-початківцем розробляють загальну стратегію боротьби з викликами, що постають перед молодим фахівцем на робочому місці. До заходів професійного зростання на базі школи належать: відвідування занять досвідчених колег, членів кпп; візити на заняття до інших вчителів-початківців; участь в аналізі їх занять; консультації з проблем професійного стажування; підготовка професійного портфоліо [1, с. 28-33; 12, с. 5].

Особливістю і сильною стороною програми «Міст» є забезпечення професійної підтримки молодому вчителю шляхом участі у комплексі заходів професійного зростання поза школою. Ця вимога стала обов'язковою з вересня 2016 р. [15]. Протягом одного семестру молодий фахівець повинен долучитися до одних групових мережових регіональних зборів у місцевому центрі педагогічної освіти. Ці збори проводяться за підтримки методистів НПВДП. Порядок денний таких групових зборів визначають у співпраці з групою вчителів-початківців [5, с. 5-6; 11, с. 11-13; 12, с. 6]. До позашкільного комплексу входять також відвідування одного заходу професійного зростання, який визначається як першочерговий підчас консультацій з кпп [14, с. 10-11]. Завдяки обов'язковій участі вчителів-початківців у комплексі заходів професійного зростання, що проводяться поза школою, у 2016-17 н. р. виконання програми професійного навчання виключено з переліку вимог для вчителів-початківців, які долучилися до програми «Міст» [14].

До програми «Міст» постійно вносяться корективи та зміни задля забезпечення найкращих умов учителям-початківцям для їхнього професійного зростання. Тому доцільно зупинитися на нововведеннях, що були запроваджені до програми у 2016-17 н. р. По-перше, ми звернули увагу на корекцію назви – інтегрована програма професійної освіти вступу до професії «Міст». До вересня 2016 р. вчителі початкової школи могли взяти участь у програмі, якщо працювали у визнаному закладі початкової освіти і займали посаду вчителя, який навчає дітей усім 11 предметам, що входять до програми початкової школи. Учасники програми «Міст» мали право також замінювати основного вчителя, працювати на постійній або тимчасовій основі. Доповненням до переліку посад, що дозволили вчителям-початківцям долучитися до згаданої програми, стало виконання обов'язків вчителя, який навчає клас дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній школі (special class teacher in a mainstream school), у початковій спецшколі; а також навчання протягом повного робочого дня дітей з незначними вадами (визначеними Департаментом освіти), надання освітньої підтримки дітям, що стикаються зі складнощами у засвоєнні програмного матеріалу, або поєднання останніх двох функцій [14; 15].

Стосовно вчителів середньої школи, то вони могли

долучитися до інтегрованої програми, якщо працювали у визнаному закладі середньої освіти (у т.ч. спецшколі) на постійній чи тимчасовій посаді або замінювали основного вчителя [13, с. 4].

Згідно з умовами інтегрованої програми професійної освіти «Міст», у 2016 р. мінімальна тривалість професійного стажування для вчителів початкової школи становить 60 послідовних днів у визнаному закладі початкової освіти. Долучившись до інтегрованої програми «Міст», вчителі середніх шкіл повинні пройти пост-кваліфікаційну практику обсягом 200 г. у визнаному закладі середньої освіти [12, с. 3].

Необхідно зазначити, що згадана програма розроблена, перш за все, для допомоги вчителям-початківцям у подоланні труднощів першого року професійної діяльності. Тому в ній, на нашу думку, дуже обережно вживається слово оцінювання (професійної практики молодого вчителя). Основний наголос зроблений саме на допомозі і прогресі молодого фахівця. Протягом перших років дії програми «Міст» (2013-2016 рр.) за оцінку професійного стажування молодого фахівця ніс першочергову відповідальність директор школи разом з кпп, які після успішного виконання вимог програми підписували рекомендацію у Раду вчителів щодо відповідності професійної підготовки вчителя-початківця, його прогресу у практичній діяльності вимогам повного реєстраційного статусу. Починаючи з 2016-17 н. р. у процес рекомендації були внесені незначні корективи: коли участь молодого вчителя у програмі наближалась до кінця, кпп проводила консультації з учителем-початківцем для визначення напрямів для подальшого професійного вдосконалення, які зазначалися у відповідній формі, що подавалася до Ради вчителів. Якщо вчитель-початківець виконав усі умови програми «Міст», кпп рекомендувала Раді зарахувати опанування інтегрованої програми педагогічної освіти «Міст». Для цього вчитель-початківець подавав до Ради відповідні документи з підписами та печатками разом з копією листа з центру педагогічної освіти Лімерика, який засвідчував реєстрацію у програмі. Після вивчення поданих паперів, Рада вчителів приймала остаточне рішення [13; 14].

Висновки. Еволюція ірландської програми педагогічної освіти другого ступеня представлена у вигляді трьох етапів. У витоків розробки сучасної національної програми вступу до професії стояли ВНЗ, професійні об'єднання вчителів, центри педагогічної освіти, школи.

На нашу думку, національна програма вступу до професії, що діє в Ірландії, покликана сприяти професійній адаптації і професійному зростанню молодого вчителя. Водночас вона допомагає зберегти кваліфіковані кадри у професійному середовищі. На сучасному етапі програму вступу до професії в Ірландії пропонують за 2 моделями: традиційною і інтегрованою програмою професійної освіти «Міст».

Для здобуття повного реєстраційного статусу у Раді вчителі зобов'язані виконати певні вимоги, що спрямовані на дотримання високих стандартів у підготовці педагогічних кадрів.

REFERENCES

1. Banks, J. (2015). Review of the Droichead Teacher Induction Pilot Programme. Working Paper, No. 514 November 2015. Dublin: ESRI, 86 p.
2. Killeavy, M., Murphy R. (2006). National Pilot Project on Teacher Induction: Report on Phase 1 and 2, 2002-2005. Dublin: DES.
3. Killeavy, M., Murphy R. (2008). National Pilot Project on Teacher Induction (NPPTI): Final Report. Dublin: NPPTI.
4. Politis, Y. (2012). The National Induction Programme for Teachers (NIPT). ATECI Commissioned Report 2010-2012. Dublin: ATECI, 37 p.
5. Smyth, E., Conway, P., Leavy, A., Darmody, M., Banks J., Watson, D. (2016). Review of the Droichead Teacher Induction Pilot Programme. Dublin: The Economic and Social Research Institute, 215 p.
6. Stanulis, R.N., Floden R.E.(2009). Intensive mentoring as a way to help beginning teachers develop balanced instruction. Journal of Teacher Education, Vol. 60(2), 112-122.
7. The National Induction Programme for Teachers (2016) Droichead: NQT Information Summary. Dublin: The National Induction Programme for Teachers, 11 p.
8. The Teaching Council (2013). Droichead: Teaching Council policy on a new model of induction and probation for newly qualified teachers, following consultation with stakeholders. Maynooth: The Teaching Council, 19 p.
9. The Teaching Council (2013). Droichead: Proposals on a New Model of Induction and Probation for Newly Qualified Teachers Consultation with Stakeholders. Maynooth: The Teaching Council, 21 p.
10. The Teaching Council (2014). Droichead – A Quick reference guide: Teaching Council policy on induction and probation. Maynooth: The Teaching Council, 6 p.
11. The Teaching Council (2015). Droichead – A Guide for schools 2015 / 2016. Maynooth: The Teaching Council, 42 p.
12. The Teaching Council (2016). Droichead: An integrated induction framework for newly qualified teachers. Maynooth: The Teaching Council, 16 p.
13. The Teaching Council (2017). Droichead: The Integrated Professional Induction Framework, March 2017. Maynooth: The Teaching Council, 2017, 20 p.
14. The Teaching Council (2016). Post-qualification Professional Practice Procedures and Criteria 2016 / 2017. Maynooth: The Teaching Council, 26 p.
15. The Teaching Council's Statement on Droichead 2 March 2016 / Available at: <http://www.teachingcouncil.ie/en/Publications/Teacher-Education/Teaching-Council-Statement-on-Droichead-March-2016.pdf>

Induction programme for Irish primary and secondary school teachers

O. A. Lysenko

Abstract. The article gives the definition of «teacher induction», it also highlights the peculiarities of the evolution of Irish teacher induction programmes in terms of three waves. The main constituents of the traditional model of the National Induction Programme for Teachers and the Integrated Professional Induction Framework «Droichead», which operated in the 2016-17 school year, are analyzed. The Teaching Council's modern full registration requirements are given.

Keywords: *National Induction Programme for Teachers, teacher education, full registration.*

Программа введения в профессию для ирландских учителей начальной и средней школы

Е. А. Лысенко

Аннотация. В статье дано определение «введения в профессию», освещены особенности эволюции программы педагогического образования второй ступени до наших дней в виде трех этапов. Проанализированы составляющие традиционной модели национальной программы введения в профессию и программы педагогического образования «Мост», которые действовали в 2016-17 учебном году. Раскрыты требования полной регистрации, которые предъявляются Советом учителей на современном этапе.

Ключевые слова: *национальная программа введения в профессию, программа педагогического образования, полная регистрация.*